

Vastuullisuudesta raportoidaan - mutta miten?

Laila Törnroos

Kirjoittaja on väitellyt vuonna 2005 ympäristöraportoinnista ja mm. osallistunut kansainväliseen ympäristöstandardien ja pre-standardien kehittämistyöhön

Vastuullisuusraportin tehtävänä on informoida yrityksen sidosryhmiä tärkeistä ja oleellisista vastuullisuuteen liittyvistä asioista. Tämä tulee tehdä selkeästi, luotettavasti, ymmärrettävästi ja riittävästi selitettynä. Tiedon pitäisi olla myös vertailtavissa muiden yritysten vastaaviin tietoihin. Raportin tulisi olla ajankohtainen ja viestittää juuri sopivasti juuri oikealle henkilölle oikeaan aikaan.

1990-luvun ympäristöraportoinnista siirryttiin kestävän kehityksen raportointiin ja sittemmin laajempaan vastuuraportointiin. Miten vastuuraportointi on nyt kehittymässä ja muuttumassa?

Artikkelin sisältö:

- [Vastuuraportoinnin tarkoitus](#)
- [Vastuuraportointi vai jotakin muuta?](#)
- [Vastuuraportoinnin suuntauksia](#)
- [Yrityksiä luopumassa raportoinnista](#)
- [Vastuuraportoinnin esimerkki: Stora Enso](#)
- [Ohjeistuksia ja standardeja](#)
- [Lisätietoja ja linkkejä](#)

Vastuullisuudesta raportoidaan - mutta miten?

Vastuullisuusraportin tehtävänä on informoida yrityksen sidosryhmiä tärkeistä ja oleellisista vastuullisuuteen liittyvistä asioista. Tämä tulee tehdä selkeästi, luotettavasti, ymmärrettävästi ja riittävästi selitettynä. Tiedon tulisi olla relevanttia, läpinäkyvää, jäljitettävää ja antaa oikea kuva yrityksestä. Samalla sen pitäisi olla vertailtavissa muiden yritysten vastaaviin tietoihin.

Raportin tulisi olla ajankohtainen ja viestittää juuri sopivasti juuri oikealle henkilölle oikeaan aikaan. Raportointi on yrityksen sekä ulkoista että sisäistä viestintää, joka

kohdistuu sekä henkilöstölle, asiakkaille, sijoittajille, naapureille, kansalaisille, lehdistölle, päättäjille ja monelle muulle sidosryhmälle.

Hyvä raportointi onkin varsin haastava tehtävä. Kaikkia kun ei voi tyydyttää eikä kaikkea pysty viestittämään niin, että sanoma menisi perille. Mielenkiintoista onkin tietää, mitä vastuuraportoinnille kuuluu.

Vastuuraportti vai jotain muuta?

Vielä 90-luvulla ympäristöraportti oli ymmärrettävä termi koska ympäristöasiat ovat suhteellisen konkreettisia. Vähitellen kestävästä kehityksestä muodostui tärkeä käsite, jolloin sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus nostettiin ympäristön rinnalle. Tämä oli järkevää, koska näitä kolmea pilaria on hyvin vaikeata erottaa. Esimerkiksi ihmisoikeudet ja pilaantumaton ympäristö kulkevat käsi kädessä ja luovat edellytyksen taloudelliselle hyvinvoinnille. Siirryttiin siis kestävästä kehityksestä raportointiin.

Ongelmatonta tämäkään ei ollut, koska sana sinänsä on hankala ja vaikeasti ymmärrettävä ja täten kohdistettu viesti ei aina saavuttanut kaikkia sidosryhmiä. Moni kansalainen kysyi ihmeissään kestävästä kehityksestä merkitystä. Havaittavaa oli myös että sosiaaliseen vastuuraportointiin siirryttäessä ympäristöasiat jäivät hieman varjoon. Moni yritys, joka aiemmin esimerkillisesti oli kertonut ympäristösaavutuksistaan, vähensi ympäristölukujen esittämistä. Koska pitkiä raportteja ei jakseta lukea, oli jotakin vanhaa jätettävä pois uuden tullessa tilalle.

Yrityksen yhteiskuntavastuu on käsite, joka yhdistää vision kestävästä kehityksestä yritysstrategiaan. Nyt puhutaan yhteiskuntavastuu- tai pelkästään vastuuraportoinnista. Vastuutermiä onkin helpompi ymmärtää ja vastuullisuudestaan tässä on kyse. Toisaalta vastuukäsite on vieläkin laajempi kuin kestävä kehitys. Mitä vastuullisuudella tarkoitetaan? Yksiselitteistä ja selvää vastausta on vaikeaa löytää.

Mitä suuntauksia on nähtävissä vastuuraportointiin?

Mikael Niskala 2Future yrityksestä (entinen Proventia Solutions) on varsinainen raportoinnin ammattilainen, joka suoralta kädeltä pystyy luettelemaan trendejä. Päällimmäisenä hän mainitsee integroidut raportit. Asiat käsitellään nykyisin vuosikertomuksessa eikä erillisessä yritysraportissa, hän sanoo. Suuret suuntaa näyttävät yritykset ovat tässä olleet edelläkävijöitä ja esimerkiksi Novo Nordisk aloitti tämän trendin pari vuotta sitten.

Nyt ollaan myös tiivistämässä asioita ja siirtymässä olennaisiin asioihin perustuvaan raportointiin, Niskala jatkaa. Yritykset kertovat niistä asioista, jotka sidosryhmille ovat tärkeitä. Tietoa kerätään tiheämmin, jopa kuukausitasolla, koska tietoa käytetään yrityksen toiminnan johtamiseen eikä ainoastaan ulkoiseen viestintään ja raportointiin, Niskala sanoo.

Mitä sitten raportoidaan? Eri asiat korostuvat toimialoittain, Niskala selittää. Sijoittajat ovat kiinnostuneita asioiden rahallisesta vaikutuksesta ja riskeistä. Mietitäänkin mikä on esimerkiksi ilmastonmuutoksen rahallinen vaikutus, joten juuri ilmastonmuutoskysymykset ovat nyt keskeisimpiä raportoinnin kehityskohteita. Niskala luettelee muita trendejä ja alleviivaa että kaikki työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvät asiat ovat tärkeitä, koska kysymyksessä on yrityksen osaamispääomasta. Ympäristölainsäädäntö keskittyy paljolti tuotevastuuseen, joten koko elinkaarta koskevat tuotevastuukysymykset ovat voimakkaasti nousemassa esille. Myös liiketoiminnan vaikutukset kuten korruptio ovat herättäneet kiinnostusta.

Toimitusketjusta on selkeästi tulossa oma raportointiasiansa. Enää ei riitä kertoa periaatteista ja politiikasta, vaan on lähdetty aktiivisesti keräämään tietoa ja raportoimaan koko ketjusta, sanoo Niskala.

Yrityksiä luopumassa raportoinnista

Raportoivien yritysten määrä on vuosien mittaan periaatteessa kasvanut, mutta ainakin Isossa-Britanniassa on havaittavissa vastaavan suuntainen trendi toteaa ENDS Report (398, March 2008, pp 30-33) ja väittää että kemianteollisuus näyttää olevan luopumassa varsinaisesta raportoinnista. Tämä koskee myös Responsible Care (RC) yrityksiä jotka ovat sitoutuneet raportointiin.

Sami Nikander Kemianteollisuudesta selittää Suomen tilannetta siten, että hieman vuodesta riippuen noin 30% RC-sitoutuneista yrityksistä ilmoittaa laativansa erillisen ympäristö-/Environment Health Safety-/vastuullisuusraportin. Tämä ei kuitenkaan kerro koko totuutta. Vastuullisuustietoja raportoidaan myös osana yrityksen vuosikertomusta yms. Lisäksi yritykset tekevät eriasteista sidosryhmäyhteistyötä mm. lähinaapureidensa ja asiakkaidensa kanssa. Unohtaa ei myöskään sovi sitä, että monilla yrityksillä on melko kattavat viranomais- raportointivelvoitteet, selittää Nikander.

- Me keräämme Suomen RC-indikaattorit ja julkaisemme kokoomaraportin, aivan kuten brittien Chemical Industries Association tekee. Voidaan sanoa, että RC-yrityksillä on melko hyvä valmius eriasteiseen sidosryhmäyhteistyöhön. Avoimuudella käsitetään muutakin kuin pelkkä raportin julkaisu.

Trendeistä Nikander on samaa mieltä kun Niskala. Viime vuosina raportointi on muuttunut ns. business-as-usual-toiminnaksi eikä siitä pidetä suurta meteliä. Samalla suurin panostuksin laadittujen raporttien määrä on jonkin verran vähentynyt. Syy tähän lienee käytännönläheinen. Miksi panostaa paksuun raporttiin, jota lukevat vain harvat? Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että yritykset eivät seuraisi tai raportoisivat suorituskykynsä parantumista. Monilla yrityksillä on vastuullisuuden perusinfoa mm. nettisivuillaan, sanoo Nikander.

Vastuuraportoinnin esimerkinä StoraEnso

StoraEnso julkaisi tänä keväänä vuoden 2007 vuosikertomuksensa, jossa runsaat kolmekymmentä sivua on vastuullisuusraportointia. Monen vuoden jälkeen päätettiin luopua erillisestä kestävä kehityksen raportoinnista, jonka syytä selittää StoraEnson yritys vastuujohtaja **Eija Pitkänen**.

- Yritysvastuuosiollla on nyt tärkeämpi rooli kuin aikaisemmin. Yritysvastuuasiat on sisällytetty konsernin koko toimintaan, joten niistä kertominen on luonnollisinta vuosikertomuksessa. Toisaalta meillä on erillinen yritys vastuuosio, jossa peilataan saavutuksia tavoitteita vastaan.

Toinen uutuus StoraEnson tämän vuoden raportissa on Global Reporting Initiative (GRI) viittausten puuttuminen. StoraEnso ei koskaan ole raportoinut "in accordance" GRI periaatteella, vaan se on ainoastaan seurannut, mitä indikaattoreita GRI ehdottaa, ja niistä etsinyt itselleen sopivia.

Pitkänen suhtautuu GRI järjestelmään kriittisesti.

- Se on pitkälti indikaattorien palvontaa. Pitää miettiä, mitkä indikaattorit ovat oikeasti relevantteja ja mitkä ei, ja raportoida sitten tunnuslukuja, jotka ovat sidosryhmille tärkeitä. Sen lisäksi selitetään, miksi kyseistä indikaattoria raportoidaan.

Myöskään ei ole mitään järkeä työllistää tehtaita pyytämällä heitä raportoimaan asioita, jotka eivät ole relevantteja, sanoo Pitkänen.

Ohjeistuksia ja standardeja vastuuraportointiin

Teollisuuden kasvihuonekaasujen hallinta ja raportointi pitää yhtenäistää, todettiin International carbon action partnership (ICAP) ensimmäisessä kokouksessa Brysselissä toukokuussa 2008.

Ohjeistuksia ja standardeja selvästi tarvitaan, mutta kuitenkaan virallista raportointistandardia ei ole. Toisaalta ISO 14000 standardisarjasta löytää raportointiin paljon hyödyllistä kuten termejä ja hyviä käytäntöjä.

Tulossa on myös ISO 26000 "Guidance on Social Responsibility" standardi, jossa annetaan ohjeita yhteiskuntavastuukysymysten käsittelyssä. Tämä auttane tilannetta ja toivottavasti selkeyttää yhteiskuntavastuukäsitettä, mutta konkreettisia raportointiohjeita se ei anna.

Global Reporting Initiative (GRI) -ohjeisto on vapaaehtoinen kansainvälinen aloite, jonka tavoite on luoda yleisesti hyväksytty toimintamalli yhteiskuntavastuuraportointiin. Ohjeistoa kehitetään ja laajennetaan jatkuvasti. GRI ohjeiston suurimpana heikkoutena onkin juuri laajuus ja tilastollisesti harva yritys raportoi kaikkia indikaattoreita.

Herää myös kysymys, miten pk-yritykset pärjäävät, koska etenkin pk-yritysten pitäisi saada aktiivisesti mukaan ympäristötyöhön – nehan edustavat yli 99 % EU:n yrityksistä ja jopa 70 % teollisista päästöistä on peräisin pk-yrityksistä. Tunnetusti pk-yritysten resurssit eivät riitä laajojen raporttien laatimiseen. GRI on tuottanut juuri pienille yrityksille suunnattua materiaalia, mutta siitä huolimatta raportointi ei ole vilkastunut. Voisiko olla niin, että varsinainen raportointi on pk-yrityksille kerta kaikkiaan liian resursseja vaativaa ja siksi tarkoitettu ainoastaan suurille yrityksille?

Mielenkiintoista on, että norjalainen **Eco Light House** on onnistunut siinä missä monet muut ovat epäonnistuneet. Yrityksen kotisivuilta löytyy hyvin rohkaisevaa tietoa: Huhtikuun (2008) lopulla 1254 norjalaisella pk-yrityksellä oli Eco Light House sertifiikaatti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokainen majakkayritys tekee muutaman sivun mittaisen raportin täyttämällä toimialakohtaisen lomakkeen. Kampaamoille, päiväkodeille, korjaamoille jne. on tehty omat lomakkeet. Täten yrityksistä saa relevanttia tietoa ja raporttien pohjalta niitä voi jopa verrata.

Lisätietoja ja linkkejä

Laila Törnroos on väitellyt vuonna 2005 aiheesta "Corporate environmental reporting -suggestions for an incremental and standardised framework applicable to a variety of companies especially small and medium-sized enterprises"

http://www.nordicinnovation.net/nordtestfiler/nt_tech_report_568.pdf

Törnroos on aikaisemmin ollut mm. Nordic Innovation Centre:n palveluksessa ja osallistunut kansainväliseen ympäristöstandardien ja pre-standardien kehittämistyöhön. Hän on mm. ollut Suomen Standardisoimisliiton TK 117 Yhteiskuntavastuu -komitean jäsenenä kehittämässä ISO 26000 standardia.

Linkkejä

- www.globalreporting.org
- www.responsiblecare.org
- www.icap-carbonaction.com
- www.eco-lighthouse.com/
- www.iso.org/sr

Asiantuntija-artikkeli julkaistu Crnetin tietopankissa

www.crnet.fi